

Simpozij OBDOBJA 40

Aleš Kozár

Slovenska literatura in češki katoliški tisk 19. in prve polovice 20. stoletja

---

objavljeno v:

Darja Pavlič (ur.): *Slovenska poezija. Obdobja 40*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2021.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-40/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2021.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

SLOVENSKA LITERATURA IN ČEŠKI KATOLIŠKI TISK 19. IN PRVE POLOVICE 20. STOLETJA

Aleš Kozár

Fakulta filozofická, Pardubice
ales.kozar@upce.cz

DOI:10.4312/Obdobja.40.469-475

V 19. ali v prvi polovici 20. stoletja pogosto naletimo na precejšnje simpatije češkega katoliškega (in ne le tega) tiska do slovenskih katoliško usmerjenih avtorjev (Gregorčič, Meško idr.) in sledi bogatih medsebojnih povezav. Raziskovanje teh vezi je bilo žal dolgo zanemarjeno. Namen tega prispevka je poskus drugačnega pogleda na češko-slovenske kulturne vezi preko recepcije v katoliškem tisku (*Vlast, Hlídka, Archa*).

češko-slovenski kulturni odnosi, recepcija slovenske literature, katoliška kultura druge polovice 19. stoletja, prevodi iz slovenščine, katoliške revije

In the 19th century or the first half of the 20th, one can often find expressions of sympathy in the Czech Catholic press (and not only there) for Slovene Catholic-oriented authors (Gregorčič, Meško etc.), and they can be seen as traces of rich mutual relations. However, research in this field has been neglected. The objective of this article is to offer a different view of Czech-Slovene cultural relations as seen in Czech Catholic journals (*Vlast, Hlídka, Archa*).

Czech-Slovene cultural relations, reception of Slovene literature, Catholic culture of the 2nd half of the 19th century, translations from Slovene language, Catholic journals

V preglednem delu *Česko-slovenské kulturní styky* iz leta 1995 slavist Boris Urbančič (1995: 32) zapiše: »Jako první knižní překlad ze slovinštiny vůbec vyšel r. 1882 Penížkův výbor Prešernových básní s obsáhlým úvodem.«¹ Isto informacijo ponovi tudi Petr Mainuš v *Bibliografiji knjižnih prevodov slovenske literature v češčino* (2005). V obeh navedenih primerih vidimo, da avtorja puščata ob strani precej intenzivne vezi med katoliško inteligenco obeh narodov, ki so že pred omenjenim letom 1882 vodile k več knjižnim prevodom homilij² ter tudi prevodom

- 1 »Kot prvi knjižni prevod iz slovenščine sploh je leta 1882 izšel Penížkov izbor Prešernovih pesmi z obsežnim uvodom.« (Vse citate v prispevku je iz češčine prevedel avtor prispevka.)
- 2 Gre za naslednje prevode: Anton Martin Slomšek, *Sedmero bolestí Marie Panny. Postní řeči Antonína Slomšeka, biskupa Labudského, Dodatek ke »Kazatelům slovanským«* Díl II. (Praha: Nákladem knihkupectví B. Stýbla, 1871); Anton Martin Slomšek, *Slomšek-ovy Homilie na epištoly roku církevního* (Brno: Škola Božského Srdce Páně, 1876); Anton Martin Slomšek, *Homilie na evandělía roku církevního* (Brno: Škola Božského Srdce Páně, 1880); Anton Martin Slomšek, *Kázání na slavnosti některých svatých a světic* (Brno: Benediktinská knihtiskárna, 1882). V prvem primeru prevajalec ni naveden, v ostalih je bil to duhovnik František Klíma.

pesmi in kratkih zgodb³ mariborskega škofa Antona Martina Slomška (1800–1862). Jan Ježek (1883: 91) pa v svojem pregledu *Iz zgodovine krščanstva med Slovani* omeni: »Kdyby nebylo obětavých kněží spisovatelů, kteří nábožensko-vzdělavatelné a jiné všeobecně naučné i zábavné knihy pro lid vydávali [...], nebylo by snad dnes po Slovincích ani památky. Slovinští kněží rozněcovali v lidu lásku k domovině a řeči opovržené, pomáhali třibiti znešvařený jazyk, zjednávali mu vážnosti a důležitosti v životě společenském, a tak za pomoci některých spisovatelů laiků vzkřísili zanedbanou literaturu slovinskou.«⁴

V neposredni zvezi s samim Slomškom in tudi đakovskim škofom Josipom Strossmayerjem je bil češki (natančneje rečeno moravski) zbiratelj ljudskega slovstva in duhovnik František Sušil (1804–1868). Ob strani njegovega dragocenega dela folklornega in pesniškega se pogosto pozablja na njegovo pomembno vlogo pri aktualizaciji cirilmetodijske dediščine na Moravskem v petdesetih in šestdesetih letih 19. stoletja, ki je stala v srcu narodnega preporoda na Moravskem.

Sušilovo delo so nadaljevali tudi njegovi nasledniki, med katerimi je bil Matěj Procházka (1811–1889), ki je že leta 1864 objavil obsežen Slomškov življenjepis tudi v koledarju *Moravan*, kjer piše: »Tak krásně, tak velikolepě působil, tak neunavně se trdil Slomšek pro svatou církev, pro národ a literaturu slovinskou. I neminulo žádné léto, že by Slovinci z nových plodů jeho krásného ducha se nebyli těšili. Byltě v pravdě jasnou hvězdou, ku kteréž celé Slovinci s útechou vzíralo, byltě v pravdě vůdcem, jehož hlasu Slovinci všickni ochotně poslouchali.«⁵ (Procházka 1864: 223) Procházka, duhovnik in pisatelj, je bil zelo deloven avtor in kot omenja npr. literarni zgodovinar Martin C. Putna (1998: 223), je bil Procházka »hybný duch moravského hnutí, realizátor velehradské ideje«.⁶

V osrednji katoliški reviji *Blahověst* (1847–1895) je izšel obsežen Slomškov nekrolog (NN 1862: 492–496), ki se konča z besedami: »jeho jméno navždy zapsáno zůstane nesmazatelnými literami lásky v srdci všech Slovincův, a zlatými literami v knihách dějepisu Labodského biskupství a celé Slovenie.«⁷ Posebej je treba poudariti, da avtor članka posveča veliko pozornosti predvsem Slomškovega odhajanja s tega sveta, kot da bi se s temi besedami že bližal žanru hagiografije. Iste misli, kot da bi stale za besedami iz predgovora za knjižni izbor Slomškovih homilij, ki jih je

3 Npr. zgodba *Nalezené vrat' v*: Jan Ježek (ur.), *Kvítí z luhů slovanských* (Brno: Benediktinská knihtiskárna, 1882).

4 »Če ne bilo požrtvovalnih duhovnikov pisateljev, ki so izdajali religiozno-izobraževalne in druge splošno poučne in zabavne knjige za ljudstvo [...], ne bi bilo danes po Slovincih niti sledu. Slovnski duhovniki so obujali v ljudstvu ljubezen do domovine in preziranega jezika, pomagali so negovati pokvarjeni jezik, gradili so mu ugled in pomembnost v družbenem življenju in tako so s pomočjo nekaterih pisateljev laikov oživljali zanemarjeno slovensko literaturo.«

5 »Dajal je tako lep, tako veličasten vtis, tako neutrudljivo je Slomšek garal za sveto cerkev, za narod in slovensko literaturo. Ni prešlo niti eno leto, ko se ne bi Slovinci iz novih plodov njegovega lepega duha veselili. Bil je prav jasna zvezda, h kateri je celotna Slovenija z uteho gledala, ker je bil resni vodja, čigar glas so vsi Slovinci vdano poslušali.«

6 »Giben duh moravskega gibanja, realizator velegrajske ideje.«

7 »Njegovo ime bo ostalo za vedno vpisano z neizbrisnimi črkami ljubezni v srcu vseh Slovencev in z zlatimi črkami v knjigah zgodovine lavantinske škofije in celotne Slovenije.«

prevedel František Klíma: »Dala nám Prozřetelnost Boží v milovaném Slomšeku, v nezapomentulném biskupovi Slovinců nového, nám snad srozumitelnějšího učitele v užívání listů apoštolských. Slomšekova homiletická díla jsou světoznáma, nám vzácnými perlami. [...] Budiž tato práce ke cti Boží, ku blahu národů slovanských a ku počtě zvěčnělého biskupa Slomšeka.«⁸ (Slomšek 1876: brez številčenja strani, druga stran uvoda) In končno tretjič, v podobnem duhu beremo tudi besede duhovnika Antonína Mužíka v predgovoru v majhni knjižici Slomškovih homilij *Sedmero bolestí Panny Marie*, ki je v češčini izšla leta 1871:

Řeči tyto měl bisk. Slomšek v postě r. 1835 v Celovci v chrámu Páně sv. Kříže. Nával k nim se všech stran byl velmi velký, tak že prostranný kostel ani pojmuti nemohl těch, kteří přicházeli poslechnout horlivého kazatele, o němž vůbec šla již tehdy pověst, »da tako govoriyo, kakor da bi rožce sadili«. Účinek pak byl tolikéž veliký, že nebylo zajisté pamětníka, by tolik lidí, tak rozličných stavů a povolání, se hrnulo k zpovědnicím a k stolu Páně. Dejž jim Bůh i v milé vlasti naší podobného požehnání. – Poprvé byly ty řeči vydány tiskem v časopisu zvaném »Drobtinice« na rok 1857, jež sám Slomšek byl založil, a odkud též přeloženy jsou.⁹ (Slomšek 1871: 1)

Veliko število prevedenih Slomškovih homilij najdemo tudi v obsežni publikaciji (skupaj več kot 3500 strani) *Kazatelé slovanští*, ki je izhajala postopoma v štirih zajetnih zvezkih med letoma 1870 in 1875 (Štulc 1870, 1871, 1873, 1875), ki so jo izdali z namenom seznaniti češke bralce z najboljšimi slovanskimi katoliškimi pridigarji. Posebno mesto v njej ima prav Slomšek, ki je skupaj s poljskim jezuitom Petrom (Piotrom) Skargom (1536–1612) edini, ki ima v knjigi tudi svoj portret. Četrti zvezek vsebuje tudi obsežen literarnozgodovinski uvod v zgodovino slovanske homiletike. Poglavlje o slovenski homiletiki se začne že pri *Brižinskih spomenikih*, avtor ne pozabi omeniti Primoža Trubarja in njegovih tiskov, čeprav poudari predvsem obrambno delovanje Tomaža Hrena: »Povstal totiž proti novému učení z Němec výborný biskup Lublaňský Tomaz Chrönn (Hren), první kazatel slovenský, jenž Slovence opět uvedl do Církyve a zachovav pravou víru zachoval jim též jazyk a národnost'.«¹⁰ (Štulc 1875: XXXVII) Zaradi zbiranja podatkov so bili avtorji uvoda v zvezi s celovškim duhovnikom in publicistom Andrejem Einspielerjem, Luko Jeranom, kanonikom in urednikom ljubljanske revije *Zgodnja danica*, in Josipom Marnom, duhovnikom, šolnikom in literarnim zgodovinarjem. Glavni organizator te dejavnosti je bil Václav

8 »Previdnost Božja nam je dala v ljubljenem Slomšku, v nepozabnem škofu Slovencev novega, nam menda razumljivejšega učitelja v uporabi apostolskih pisem. Slomškova homiletska dela so svetovno znana, za nas redki biseri. [...] Naj bo to delo k časti Božji, k blagoru slovanskih narodov in v poklon škofa Slomška.«

9 »Te govore je imel škof Slomšek v postnem obdobju leta 1835 v Celovcu v cerkvi sv. Križa. Prihajalo je od vseh strani toliko ljudi, da prostorna cerkev niti mogla sprejeti tistih, ki so prihajali poslušat gorečega pridigarja, o katerem se je že takrat govorilo, 'da tako govoriyo, kakor da bi rožce sadili'. Učinek je bil tako velik, da se nihče ne spomni, da bi se toliko ljudi, toliko različnih stanov in poklicev zgrinjalo k spovednicam in k mizi Gospodovi. Naj jim Bog da tudi v dragi naši domovini podobnega blagoslova. Prvič so te govore izdali v tisku v reviji *Drobtinice* leta 1857, ki jo je Slomšek sam založil in od koder so tudi prevedeni.«

10 »Vstal je namreč zoper novo učenje iz Nemčije veliki škof ljubljanski Tomaz Chrönn (Hren), prvi pridigar slovenski, ki je Slovence spet uvedel v Cerkev in ohranil jim pravo vero in tudi jezik in narodnost.«

Štulc (1814–1887), pesnik, novinar, glavni urednik *Blahověsta*, politik, navdušen prevajalec Mickiewicza, prijatelj Karla Hynka Máche in drugih čeških prebuditeljev in kasneje tudi prior kapitlja na Vyšehradu. Delo je oglašala tudi *Zgodnja danica*, ki ga omenja kot »koristno delo« in »lep zaklad« (NN 1871: 16).

Poleg velikega števila Slomškovih homilij so se na Češkem pojavili tudi prevodi homilij drugih slovenskih duhovnikov, kot sta npr. Filip Jakob Kaffol ali ljubljanski škof Janez Zlatoust Pogačar (1811–1884, škof v letih 1875–1884), čeprav precej manj pogosto.

Leta 1882 je izšel češki knjižni prevod (spet delo Františka Klíme) Slomškovega življenjepisa *Antonín Martin Slomšek, knížebiskup Lavantský, přísežný apoštolské stolice, měšťan Římský. Jeho život a apoštolská činnost'* (Kosar 1882), ki ga je napisal France Kosar, tesen Slomškov sodelavec in spiritual mariborskega semenišča, in je bil objavljen v *Drobtinichah* (1863). Na Kosarjeve informacije o Slomškovem delovanju in literarnih besedilih se sklicuje tudi Matěj Procházka v omenjenem življenjepisu.

Poleg tega se Slomškovi življenjepisi ob raznih priložnostih pojavljajo tudi v revijah, npr. v *Časopisu katolického duhovenstva* (1872, št. 3–8), literarna črtica Františka Štingla v reviji *Vlast* (1900, št. 5, str. 419) (»Slomšek byl vskutku pravým a důstojným nástupcem svatých bratří Cyrilla a Methoděje, od Boha Slovincům poslaným buditelem a obráncem křesťanství a Slovinstva.«¹¹ (Štingl 1900: 420)), pogosto se nanj sklicujejo tudi *Vychovatelské listy (časopis posvěcený zájmům křesťanského školství)* itn.

Drugi Sušilov sodelavec Ignát Wurm (1825–1911) se je na Dunaju leta 1860 prvič srečal s škofom Strossmayerjem. Ker je nanj napravil dober vtis, si ga je Strossmayer leta 1874 izbral za svojega svetnika. Skupaj sta sodelovala pri organizaciji enega od najodmevnejših dogodkov v katoliškem Slovanstvu v tem obdobju, namreč vseslovenskega romanja v Rim leta 1881. To je bilo naslovljeno kot cirilmetodijsko in je potekalo konec junija in začetek julija omenjenega leta. Na poti iz Češke preko Dunaja se je vlak ustavil tudi v Mariboru in Ljubljani, kjer so se Čehom, Slovakom, Poljakom in Rusinom pridružili tudi Hrvati s Strossmayerjem na čelu in Slovenci. V Ljubljani sta jih slavnostno nagovorila tudi sam »očče slovenskega naroda« Janez Bleiweis (1808–1881) in ljubljanski prošt Jarc. Udeleženci so se po tem toplem sprejemu udeležili tudi maše v ljubljanski stolnici in peli so »pesem velegrajsko in potem svetovaclavsko.«¹² (NN 1881: 3) Prav ta dogodek je kasneje doživel svoje nadaljevanje v že kar dobro raziskani¹³ poti Slovencev z »gledališkim vlakom« v Prago leta 1885 z namenom obiskati tudi znani Velegrad. Med udeleženci je bilo torej tudi

11 »Slomšek je bil res pravi in dostojanstven naslednik svetih bratov Cirila in Metoda, od Boga Slovincem poslanim prebuditeljem in zaščitnikom krščanstva in slovenstva.«

12 Zelo verjetno gre za najstarejšo češko duhovno pesem *Hospodine, pomiluj ny* iz 10. stoletja in koral *Svatý Václave* iz 12. stoletja.

13 Predvsem Štemberk 2012: 7–20. Osebna pričevanja o teh potovanjih najdemo npr. v Anton Trstenjak, *Spomenik slovanske uzajemnosti* (Ljubljana: v samozaložbi, 1886); Ivan Hribar, *Moji spomini I. del* (Ljubljana, 1928); František Ekert, *Z Prahy do Lublaně, Blahověst* 15. 1. 1888, str. 23; 25. 1. 1888, str. 41; 5. 2. 1888, str. 56.

veliko duhovnikov, ki so to pot tudi opisali, npr. Anton Trstenjak ali Simon Gregorčič, ki je dogodke na Moravskem ovekovčel v pesmi *Velegrajska kuga*.

Vsa ta potovanja so udeleženci spremljali tudi z raznimi zapiski, dnevni časopisi so objavljali članke o poteku potovanj, češko potovanje je bilo pospremljeno z Legovim *Vodnikom po Sloveniji* (1887) in tudi v časopisih in revijah so izhajali članki o slovenski zgodovini, kulturi in geografiji. Potovanje je poleg objav zapiskov s potovanj povzročilo tudi nastanek umetniških refleksij s poti, kot je bila kratka zgodba Gabriele Preissove (1862–1946) *Obrázek bez nadpisu* (Preissová 1887: 261–263). To je najbrž tudi usmerilo njeno umetniško pot v devetdesetih letih, ko je začela »spisovati« precejšnje število zgodb (npr. zbirka kratkih zgodb *Korutanské povídky*, 1895) in dram, ki so povezane s Slovenijo in predvsem Koroško, kjer je v Hirschenau blizu Velikovca med letoma 1891 in 1893 tudi živela. Njeno delo in življenje je pomenilo veliko križišče medsebojnih kulturnih povezav in svoj začetek ima prav na potovanju v Slovenijo leta 1887.

V katoliški reviji *Vlast* (1884–1941) so od leta 1891 objavljali ciklus člankov *Listy ze slovinských vlastí*, ki so poročali o dogajanju na Slovenskem, zgodovini, običajih itn. Kot prelomno v medsebojnih odnosih označuje prav leto 1885 in obisk Slovencev v Pragi (čeprav zapiše: »Velehrad byl prvotně vlastně cílem jejich návštěvy«¹⁴ (Štingl 1891: 698) in citira Gregorčičevo *Velegrajsko kugo* – in ga mimogrede označi za največjega slovenskega pesnika). Pisec teh in še veliko drugih člankov je bil duhovnik František Štingl, ki je za praško Cirilo-Methodovsko tiskarno prevedel tudi Jurčičevega *Sosedova sina* (1890) in Erjavčeve *Huzarje na Polici* (1897).

Vojtěch Pakosta (1846–1892), katehet na Višji dekliški šoli v Pragi, se je v zgodovino češke katoliške literature tega obdobja vpisal kot eden redkih pesnikov (zbirka *Listy a květy*, 1884, ki vsebuje predvsem prirodno liriko). Leta 1886 je prevedel Jurčičevega *Desetega brata* in leto kasneje izdal prevod pesmi Simona Gregorčiča¹⁵ (oboje objavljeno seveda pri Cirilo-Methodovski tiskarni v Pragi). Recenzent, podpisan kot R., Pakostovo zbirko *Listy a květy* v reviji *Obzor* (R. 1885) vrednoti kot umetniško dovršeno in vseč so mu opisi narave, ki nimajo sledi panteizma. To pa v kontekstu očitkov Mahniča zoper Gregorčičeve poezije, ki jo je Pakosta navdušeno prevajal, učinkuje skoraj paradokсно. Obsežen življenjepis Gregorčiča izpod peresa Františka

14 »Velehrad je bil prvotno v bistvu cilj njihovega obiska«

15 O njegovem odnosu do Gregorčiča priča anekdota: »Když poslední přijeli Slovinci do Prahy, byla v Měšťanské besedě na jejich uvítanou uspořádána veliká slavnost'. Předmětem pozornosti byl tehdy básník Gregorčič. A tu přihodilo se rozmarne qui pro quo. Praví se, že Pakosta svou tvárností velice upomínal na Gregorčiče. Povstane řečník a delší dobu mluví o zásluhách a významu Gregorčičově... Pakosta pozoruje, že řečník mluví k němu... v rozpacích poslouchá... v tom řečník k němu přistoupí s pohárem a praví: 'Nuže, Bohem posvěcený básníku – přijmi ode mne tuto zdravici.' A zardělý kněz praví: 'Ale... já nejsem Gregorčič – já jsem – Pakosta.'« (Škrdle, 1892: 870); »Ko so Slovenci zadnjič pripotovali v Prago, je bila v Měšťanskí besedi za dobrodošlico organizirana velika proslava. Predmet pozornosti je bil takrat pesnik Gregorčič. In takrat se je zgodilo zabaven qui pro quo. Pravijo, da je Pakosta s svojo zunanostjo spominjal prav na Gregorčiča. Govorec je vstal in dlje časa govoril o zaslugah in pomenu Gregorčiča ... Pakosta je opazil, da govorec govori k njemu ... poslušá v zadregi ... potem je govorec prišel k njemu s kozarcem in rekel: 'Torej, od Boga posvečeni pesnik, sprejmi od mene to zdravico.' In zardeli duhovnik je rekel: 'Ampak ... jaz nisem Gregorčič – jaz sem – Pakosta.'«

Štingla najdemo npr. v reviji *Vlast'* leta 1904, v isti reviji pa leta 1908 Meškov esej o njem.

Za kritičnimi očitki Štinglove recenzije Aškerčevih *Balad in romanc* v reviji *Vlast'* (Štingl 1892: 715), pri katerih napiše, da vsebujejo toliko »temnih plasti življenja«, da v njih temelji »pesnikov nezdravi realizem«, lahko vidimo predvsem vrednostne kriterije. Drugače pa Štingl ocenjuje njegovo plastičnost in čarobnost. Zaključuje pa z besedami: »Láska k umění, chuť k práci, opravdovost' v básnickém tvoření, pevná jeho povaha jsou zárukou, že šestatřicetiletý básník bude pokračovati, a že nechaje nezdravého realismu pravým a zdravým realismem dýšícími básněmi oblaží národ slovinský.«¹⁶ Zdi se, da imajo češki katoliški recenzenti nekoliko več razumevanja za slovenske katoliške avtorje kot včasih sami slovenski. Osnova njihovega kritičnega presojanja pa je seveda Bog, vera in moralka, ostalo šele potem.

Po ljubljanskem potresu leta 1895 je takrat najbolj znani češki pesnik Jaroslav Vrchlický (1853–1912) sestavil zbornik kot izraz čeških simpatij s trpljenjem Slovencev, ki je izšel naslednjega leta z naslovom *Lublani – Čeští spisovatelé Slovincům* (Vrchlický 1896). V tem zborniku je združil imena pesnikov in prozaistov starejše generacije še iz petdesetih in šestdesetih let, njegove lastne generacije sedemdesetih in osemdesetih let, mlade realiste in celo najmlajšega člana anarhistično-dekadentnega gibanja.¹⁷ Poleg vseh teh znanih imen češke kulture konca 19. stoletja so zastopani tudi vsi vidnejši člani t. i. katoliške moderne (Xaver Dvořák, Karel Dostál Lutínov, Vilém Bitnar, Sigismund Bouška, František Chramosta), ki so se nekoliko odklanjali od konservativizma prejšnje generacije duhovnikov in iskali tesnejše stike s sodobno družbo in njenimi problemi.

V medvojnem obdobju spremljanje slovenske literature in objavljanje prevodov nadaljevala predvsem katoliška revija *Archa* (1912–1948), ki jo je ustanovil član katoliške moderne Karel Dostál-Lutínov (1871–1923). S »slovenskega področja« je objavljala prevode predvsem moravskih prevajalcev Otte Františka Bablerja in Antoša Horsáka, za slovensko literaturo se je zavzemal tudi ruralistični pesnik Rajmund Habřina. Najbolj priljubljen slovenski avtor medvojnega obdobja na Češkem je bil (za Ivanom Cankarjem) duhovnik Franc Ksaver Meško, pri katerem naštejemo skupaj 17 (!) knjižnih prevodov v češčino. Druga svetovna vojna pa je za vse te intenzivne stike pomenila popoln konec.

Sklep

Na tako omejenem prostoru smo lahko našli le nekaj primerov recepcije slovenske kulture v češkem katoliškem (in moravskem) miljeju. Vsekakor lahko ugotovimo, da so spremljali in doživljali slovensko (predvsem tako ali drugače katoliško) kulturo zelo

16 »Ljubezen do umetnosti, želja po delu, resničnost v pesniškem ustvarjanju, njegov trd karakter so jamstvo, da bo šestintridesetletni pesnik nadaljeval s pisanjem in da bo opustil nezdravi realizem in bo s pravim in zdravim realizmom dišečimi pesnimi oblažil slovenski narod.«

17 Ta pesnik Stanislav Kostka Neumann je svojo pesem *Et si fractus dilabatur orbis ...* kasneje uvrstil v eno od svojih najboljših zbirk *Knih mládí a vzdoru* (1920) v prvi razdelek z letnico 1895 kot številka III. brez prejšnjega naslova, ampak s podnapisom »Ljubljana, aprila 1895.«

natančno in s precejšnjimi simpatijami in tkali plodovito tkivo medsebojnih povezav, na katerih so lahko kasneje gradili svoje delo tudi ustvarjalci zunaj cerkvenega področja. Lahko torej zaključimo z mislijo, da je poleg ideje slovanske vzajemnosti igrala v drugi polovici 19. stoletja v češko-slovenskih odnosih bistveno vlogo tudi cirilmetodijska ideja in pri marsikaterih (tudi izvencerkvenih) dogodkih so bistveno sodelovali tudi češki ali slovenski duhovniki, čeprav je njihov delež v medsebojnih stikih še precej malo raziskan.

Literatura

- EKERT, František, 1888: Z Prahy do Lublaně. *Blahověst* XXXVIII/2, 3, 4. 23, 41, 56.
- JEŽEK, Jan (ur.), 1882: *Kvítí z luhů slovanských*. Brno: Benediktinská knihtiskárna.
- JEŽEK, Jan, 1883: *Z dějin křesťanství mezi Slovany. Díl I. Slované jižní*. Brno: Benediktinská knihtiskárna.
- KOSAR, Franc, 1882: *Antonín Martin Slomšek, kníže biskup Lavantský, přísěžný apoštolské stolice, měšťan Římský. Jeho život a apoštolská činnost*. Brno: Benediktinská knihtiskárna.
- MAČEK, Jože, 2014: France Kosar: Anton Martin Slomšek, knezoškof lavantinski, njegovo življenje in delovanje. *Zgodovinski časopis* LXVIII/1–2. 277–282.
- MAINUŠ, Petr, 2005: *Bibliografija knjižnih prevodov slovenske literature v češčino*. Ljubljana: Center za slovensko književnost.
- NN, 1862: Antonín Martin Slomšek (Nekrolog). *Blahověst* XII/31. 492.
- NN, 1871: Kazatelé slovanští. *Zgodnja danica* XXIV/2. 16.
- NN, 1881: K pouiti cyrillometodějské do Říma. *Našinec* XIII/75. 3.
- PROCHÁZKA, Matěj, 1864: Antonín Martin Slomšek. *Moravan, kalendář na rok přestupný 1864*. Brno: V komisi u Antonína Nitsche.
- PUTNA, Martin C., 1998: *Česká katolická literatura 1848–1918*. Praha: Torst.
- R., 1885: Listy a květy. *Obzor* VIII/10. 157–158.
- SLOMŠEK, Anton Martin, 1871: *Sedmero bolestí Marie Panny. Postní řeči Antonína Slomška, biskupa Labudského. Dodatek ke »Kazatelům slovanským«* Díl II. Praha: Nákladem knihkupectví B. Stýbla.
- SLOMŠEK, Anton Martin, 1876: *Slomšek-ovy Homilie na epistoły roku církevního*. Brno: Škola Božského Srdce Páně.
- SLOMŠEK, Anton Martin, 1880: *Homilie na evandělía roku církevního*. Brno: Škola Božského Srdce Páně.
- SLOMŠEK, Anton Martin, 1882: *Kázání na slavnosti některých svatých a světic*. Brno: Benediktinská knihtiskárna.
- ŠKRDLE, Tomáš, 1892: Vojtěch Pakosta. *Vlast'* VIII/11. 866.
- ŠTEMBERK, Jan, 2012: Izleti češko-slovenske vzajemnosti. Pot Slovencev v češke dežele leta 1885 in Čehov v slovenske leta 1887. *Prispevki za novejšo zgodovino* LII/1. 7–20.
- ŠTINGL, František, 1892: Slovinská literatura v roce 1890 a 1891. *Vlast'* VIII/9. 715.
- ŠTINGL, František, 1900: Dvě jubilea (1800–1900). *Vlast'* XVI/5. 419.
- ŠTULC, Václav, 1870, 1871, 1873, 1875: *Kazatelé slovanští I.–IV*. Praha: B. Stýblo.
- TRSTENJAK, Anton, 1886: *Spomenik slovanske uzajemnosti*. Ljubljana: v samozaložbi.
- URBANČIČ, Boris, 1995: *Česko-slovenské kulturní styky*. Praha: Euroslavica.
- VRCHLICKÝ, Jaroslav (ur.), 1896: *Lublani. Čeští spisovatelé Slovincům*. Praha: v samozaložbi.